

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025
oktyabr

**TOSHKENT SHAHRIDAGI TURIN
POLITEXNIKA UNIVERSITETI**

*Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya
materiallari to'plami*

**“GLOBAL RAQAMLI INTEGRATSIYALASHUV:
2030-YILGACHA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA
TEXNOLOGIK VA INDUSTRIAL SANOATNI RIVOJLANTIRISH
ORQALI MIKRO VA MAKROIQTISODIY BARQAROR
O'SISHNI TA'MINLASH DOLZARBLIGI”**

**“GLOBAL DIGITAL INTEGRATION: THE RELEVANCE OF
ENSURING MICRO AND MACROECONOMIC SUSTAINABLE
GROWTH THROUGH TECHNOLOGICAL AND INDUSTRIAL
DEVELOPMENT IN THE TRANSITION TO A GREEN
ECONOMY BY 2030”**

**«ГЛОБАЛЬНАЯ ЦИФРОВАЯ ИНТЕГРАЦИЯ:
АКТУАЛЬНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО
МИКРО- И МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА ЧЕРЕЗ
РАЗВИТИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ И ИНДУСТРИАЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ
ЭКОНОМИКЕ К 2030 ГОДУ»**

7-MAXSUS SON

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr.
2025-yil, oktyabr.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ixamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ASSESSING RISKS IN BANKING ACTIVITIES TO ENHANCE THE EFFICIENCY OF FINANCIAL SERVICES	21
Saidov Jasurbek Latipbayevich	
MECHANISMS OF THE IMPACT OF STATE BUDGET REVENUES AND EXPENDITURES ON ECONOMIC GROWTH.....	24
Sheraliyev Nurbek Jumanazarovich	
O'QUVCHI VA TALABALARDA HUQUQIY MADANIYATINI TA'LIM JARAYONIDA YUKSALTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA TAMOIILLARI	27
Mansurova Zilola Akromxonovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA FINTECH INNOVATSIYALARINING RIVOJI VA ULARNING SANOAT-QURILISH SEKTORIDAGI TRANSFORMATSION TA'SIRI	30
Muzayyana Beknazarova	
TURIZM SOHASIDA RAQOBAT AFZALLIKLARINI YARATISHDA MARKETINGNING ROLI	33
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI IJROSINI RAQAMLASHTIRISHNING FISKAL INTIZOM VA SHAFFOFLIKKA TA'SIRI	37
Tangrieva Farida Abdulkarimovna	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA SUN'IY INTELLEKTNI TATBIQ ETISH ORQALI BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	41
Radjabov Bunyod Abdullilovich	
XXI-ASRDA JAHON IQTISODIYOTINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ASOSIY DRAYVERLARI	45
Jalolov Umidjon Xudoyberdi o'g'li, Yegamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
XALQARO RAQAMLI INTEGRATSIYA JARAYONIDA O'ZBEKISTON ISHTIROKI	48
Muyassarzoda Fayziyeva	
ФИНАНСОВЫЙ КОНТРОЛЬ КАК КЛЮЧЕВОЙ ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ И ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УЗБЕКИСТАНА	52
Турсунбоева Нилуфар Отабековна	
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И ИНВЕСТИЦИИ	55
Ягудин Дмитрий Рустамович	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA BARQAROR TURIZM RIVOJI: GLOBAL TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	57
Xamdullayeva Gulhayo Ergash qizi	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INVESTITSION QARORLARNI OPTIMALLASHTIRISH	59
Rustambekov Djasur Askarovich	
KORXONA POTENSIALINING MOHIYATI VA TUZILMASIGA OID NAZARIY HAMDA ILMIY YONDASHUVLAR TAHLILI.....	61
Djalilov Sardor Sadillovovich	
XALQARO IQTISODIYOTNING GLOBAL DAROMAD TENGSIZLIKLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI: SAVDO SIYOSATLARI VA REDISTRIBYUTSIYA MEKANIZMLARINING TAQQOSLAYDIGAN TAHLILI	64
Kurolov Maksud Obidovich	
SURXONDARYO VILOYATIDA INVESTITSIYA VA YHM O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	73
Zaripova Muqaddas Jumaniyozovna, Normurodov Asliddin Alijon o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT VA AVTOMATLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORI DINAMIKASIGA TA'SIRI	77
Akmalbek Najimov Umid o'g'li, Dinara Ishmanova	
ПРАКТИКА И АНАЛИЗ КРЕДИТОВАНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ	81
Шамшетьева Гульраушан	

AHOLI DAROMADLARI O'SISHI VA INFLYATSIYA DARAJASI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	83
G'ayratova Zilola G'anijon qizi, Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
KORXONALARDA MAHSULOT SAVDOSIGA OID MA'LUMOTLARNI TAHLIL QILISHNING ZAMONAVIY INTELEKTUAL YONDASHUVLARI	86
Baydullayeva Dildora Tuylibayevna, Baydullayev Ruslan Tuylibayevich	
ELEKTRON TIJORATNING MILLIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	90
Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li	
RAQOBATBARDOSH ELEKTROTEXNIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUVISHDA TEXNOLOGIK MODERNIZATSIYA VA INVESTITSIA SIYOSATINING O'RNI	93
Jalolov Abbosxon Ravshanxon	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IIY INTELLEKT ASOSIDA BUXGALTERIYA HISOB VA AUDIT TIZIMLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	97
To'laganov Ziyovuddin Kamolitdin o'g'li	
THE IMPACT OF EXTERNAL DEBT, INVESTMENT ACTIVITY, AND CAPITAL FORMATION PROCESSES ON EXPORT VOLUME AND ECONOMIC GROWTH DYNAMICS IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES	102
Tojiqulova Sitora Sobirjon qizi	
HUMAN CAPITAL AND DIGITAL TRANSFORMATION: DRIVERS OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT	108
Hamrokulov Mirabbos Ortiqovich	
YEVROPA ITTIFOQI DAVLATLARI SOLIQ SIYOSATINI USTUVOR JIHATLARINI MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIDA QO'LLASH ORQALI SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	110
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
KAPITAL TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH KONSEPSIYASI	114
Turdibayev Abdulaziz Abduvaxidovich	
O'ZBEKISTONNING 12 YILLIK TA'LIM TIZIMIGA QAYTISH ISLOHOTI	118
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Olimov Anvarjon Atamirzayevich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich	
MAMLAKATNING XALQARO BAHOLASH TIZIMLARIDAGI MAVQEINI YAXSHILASHDA IQTISODIY MUSTAHKAMLIKNING AHAMIYATI	123
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
XALQARO SAVDODA MARKETING ROLI: EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	125
Qurolov Maqsud Obitovich	
BANK RISKLARINING BANK FAOLIYATIGA TA'SIRI VA ULARNI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	130
B.Izbosarov, N.Hakimova	
OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGI MASALASINING JAHON IQTISODIYOTIDA TUTGAN O'RNI	132
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
DYUZDO SPORTIDA MALAKALI SPORTCHILARNI TAYYORLASH JARAYONIDA TAKTIK TAYYORGARLIKNING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY AHAMIYATI	135
Tangriyev Abdullo Tovashovich	
SANOATDA QO'SHILGAN QIYMAT HAJMINI OSHIRISH	138
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOSHQARUVI UCHUN SUN'IIY INTELLEKTNING KENGAYTIRILGAN BASHORATLI TAHLILI	142
Esanova Shohida O'tkirovna	
PROSPECTS OF USING CREDIT CARDS IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	146
Mamatova Sevara Ilhom qizi	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI SUG'URTALASH MEKANIZMLARINI YANADA KENGAYTIRISH YO'NALISHLARI	151
Xalilova Feruza Jamolovna	

УЯЗВИМОСТИ В ПЛАТЕЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	155
Садыков Азиз Миршарапович	
КРИТЕРИИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	160
Жусупова Анжим Тансыкбаевна	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA OPERATSION SAMARADORLIKNI OSHIRISH: AVTOMOBILSOZLIK SEKTORI BO'YICHA ILMIY YONDASHUV	163
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
SUD-HUQUQ SOHASIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLARNING INSON MANFAATLARIGA TA'SIRI	167
Majidov Muslimbek Maxamadjon o'g'li	
YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHNING ASOSIY SHAKLLARI.....	170
Valiev Umid Gulamovich	
YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA AGRAR SEKTORNI MODERNIZATSIYA QILISH VA BARQAROR RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	173
G'afurov Zohidjon	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING RIVOJLANISHIDA INNOVATSIYALARDAN FOYDALANISH TAHLILI	177
Karimov Nodirbek	
КЛЮЧЕВЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ	179
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA AUTSORSING XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI TAHLILI	182
Xamidov Anis Choriyevich	
PHYSIOLOGICAL CHANGES IN THE HEART IN ATHLETES OF DIFFERENT SPORTS	186
Yoldasheva Roila Jumaevna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MONETAR SIYOSATNING TRANSMISSIYA MEXANIZMLARI SAMARADORLIGINING EMPIRIK TAHLILI	192
Boltayeva Nilufar Shavkat qizi	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TURIZM TARMOQLARINI SINERGETIK RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	197
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	
АРХИТЕКТУРНЫЕ ПРИНЦИПЫ СОЗДАНИЯ БЕЗОПАСНЫХ И ДОСТУПНЫХ ВЕЛОДОРОЖЕК В УСЛОВИЯХ ПЛОТНОЙ ГОРОДСКОЙ ЗАСТРОЙКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	200
Абдуллаева Ситорабону Хасанжон кизи	
ЗЕЛЁНАЯ СЕРТИФИКАЦИЯ ЗДАНИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	202
Н.Р. Авезова, Б.Б. Гулямов, А.А. Халиков, М.Б. Шерматова	
KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI	207
Holov Sherali	
РАЗРАБОТКА ПРОСТРАНСТВЕННО-ИНФОРМАЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ С УЧЁТОМ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ	212
Реймова Гулмира Полатовна	
FINANCIAL STABILITY OF COMMERCIAL BANKS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION: OPPORTUNITIES AND RISKS	215
Abdusalamov Olimjon Eshmirzayevich	
QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDA RISKLARNI BOSHQARISHNING AHAMIYATI	219
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li, Otaxonov Saidaxror Ilhomjon o'g'li	
O'ZBEKISTON MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI SIFATINI OSHIRISHNING MUHIM SHARTLARI	225
Murodbek Boltaboyev	

USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT SYSTEMS.....	222
Tojjeva Shakhnoza Bobomuratovna	
VIRTUAL LABORATORIYA PLATFORMALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDAGI O'RNI	226
A.I. Turayeva	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI	229
Pulatova Moxira Baxtiyorovna, Amirhamzayev Abdubosit Muhammad o'g'li	
STRATEGIC RECONFIGURATION OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT POLICY IN POST-CRISIS UZBEKISTAN: LESSONS FROM THE EU	232
Rustamov Foziljon	
THE ORETICAL BASIS OF THE ORGANIZATION OF FREE ECONOMIC ZONES IN UZBEKISTAN	235
Mamadiev Elyor Akmalovich	
TURISTIK DESTINATINATSIYALAR RIVOJLANISHIGA TA'SIR QILUVCHI "ILDIZ" OMILLAR TAHLILI	237
Bekberganov Izzat Hurmat o'g'li	
СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ БИЗНЕС-АНАЛИЗА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИЕЙ	243
Отабоев Ахмед Максудбек ўғли, Рахматуллаев Сардор Афзал ўғли	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHDA KLASSTER USULINI QO'LLASHNING AFZALLIKLARI	250
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	
O'ZBEKISTONDA PUL-KREDIT SIYOSATINING SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	253
Ishmurzoyev Akbarali Abdujabborovich	
АРХИТЕКТУРНО-ПРОСТРАНСТВЕННАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ГАСТРОНОМИЧЕСКИХ УЛИЦ	256
Хаитов С.И.	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA EKOLOGIK MARKETING STRATEGIYALARI ORQALI TALABNI SHAKLLANTIRISH	259
Kutbitdinova Mohigul Inoyatovna, Tursunova Shahnoza Farxod qizi	
THE IMPORTANCE OF FINANCIAL SUPPORT BY THE BANKING AND FINANCIAL SYSTEM IN THE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS	262
Annaklichev Sakhi Saparmukhamedovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY RESURSLARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	265
Jumatova Gulzar Maxmud qizi	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA QO'LLANILADIGAN SHARTNOMA TURLARI VA ULARNING HUQUQIY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI	268
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
WAYS TO ENHANCE THE IMPORTANCE OF THE STATE BUDGET IN ENSURING SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH	270
Sheraliyev Nurbek Jumanazar ugli	
SPECIFIC FEATURES OF GREEN FINANCING IN COMMERCIAL BANKS	273
Qudratov Inomjon Nemat ugli	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	277
Salayeva Dilafruz Aybekovna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA TURIZM XIZMATLARI RIVOJLANISHINING AMALDAGI HOLATI VA IQTISODIY POTENSIALI	279
Madaminova Sanabar Askarovna	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI AMALGA OSHIRISH MASALALARI	282
Jabborov Bahriddin Rashidovich	

DRIVERS AND BARRIERS OF HIGHER EDUCATION INTERNATIONALIZATION IN POST-SOVIET CENTRAL ASIA: INTERNATIONALIZATION AT HOME AND ABROAD WITH EVIDENCE FROM UZBEK UNIVERSITIES	285
Yunusova Shirin Adxamovna	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODELLARINI RIVOJLANTIRISH: XALQARO YONDASHUVLAR	290
Raxmatillayev Sarvarbek Botirjonovich	
KICHIK SANOAT ZONALARINI TASHKIL ETISH ORQALI HUDUDLARNING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASH	294
Rashidov Mels Karimovich, Umarov Xurshidbek Ixtiyor o'g'li	
NAVOIY VILOYATIDA IQTISODIY RIVOJLANISH VA EKOLOGIK BARQARORLIKNI UYG'UNLASHTIRISH MEXANIZMLARI	297
Barnoqulova Marjona Otabek qizi	

NAVOIY VILOYATIDA IQTISODIY RIVOJLANISH VA EKOLOGIK BARQARORLIKNI UYG'UNLASHTIRISH MEXANIZMLARI

Barnoqulova Marjona Otabek qizi

Sarbon Universiteti o'qituvchisi

barnoqulovamarjona@gmail.com

orcid.org/0009-0007-1334-6819

Annotatsiya. Ushbu tezisda Navoiy viloyatida iqtisodiy rivojlanish jarayonlarini ekologik barqarorlik tamoyillari asosida uyg'unlashtirishning nazariy va amaliy mexanizmlari o'rganildi. Tadqiqot mintaqaning sanoat va tabiiy-resurs salohiyatini ekologik xavfsizlik talablariga muvofiq ravishda rivojlantirish strategiyalarini aniqlashga yo'naltirilgan. Ishda mintaqaviy iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish bilan birga ekologik barqarorlikni ta'minlashning samarali vositalari, jumladan resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilishga qaratilgan investitsiyalar hamda barqaror sanoat siyosati yo'nalishlari tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: Navoiy viloyati, iqtisodiy rivojlanish, ekologik barqarorlik, hududiy rivojlanish, sanoat va ekologiya uyg'unligi, iqtisodiy-ekologik mexanizmlar, barqaror rivojlanish, resurslarni boshqarish.

Abstract. This thesis examines the theoretical and practical mechanisms for integrating economic development processes with the principles of environmental sustainability in the Navoi region. The study is aimed at identifying strategies for developing the region's industrial and natural resource potential in accordance with environmental safety requirements. The research analyzes effective tools for ensuring environmental sustainability alongside stimulating regional economic growth, including the rational use of resources, investments in environmental protection, and the implementation of sustainable industrial policy approaches.

Keywords: Navoi region, economic development, environmental sustainability, regional development, harmony between industry and ecology, economic-environmental mechanisms, sustainable development, resource management.

Аннотация. В данной работе исследуются теоретические и практические механизмы согласования процессов экономического развития с принципами экологической устойчивости в Навоийской области. Исследование направлено на выявление стратегий развития промышленного и природно-ресурсного потенциала региона в соответствии с требованиями экологической безопасности. В работе проанализированы эффективные инструменты обеспечения экологической устойчивости наряду со стимулированием регионального экономического роста, включая рациональное использование ресурсов, инвестиции в охрану окружающей среды и направления устойчивой промышленной политики.

Ключевые слова: Навоийская область, экономическое развитие, экологическая устойчивость, региональное развитие, гармония промышленности и экологии, экономико-экологические механизмы, устойчивое развитие, управление ресурсами.

KIRISH

Hozirgi davrda mintaqaviy rivojlanishning eng muhim masalalaridan biri iqtisodiy o'sish bilan ekologik barqarorlikni uyg'unlashtirish hisoblanadi. Hududiy resurslar va sanoat salohiyati yuqori bo'lgan viloyatlarda iqtisodiy faollik ekologik muvozanatga bosim o'tkazishi mumkin, bu esa uzoq muddatli barqaror rivojlanish jarayonlariga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli iqtisodiy rivojlanish samaradorligi va ekologik barqarorlikni ta'minlash bir-biridan ajralmas tushunchalar sifatida qaraladi.

Navoiy viloyati sanoat, tog'-kon va energetika sohalari rivojlangan hudud sifatida mazkur masalaning dolzarbligini yaqqol namoyon etadi. Viloyatning iqtisodiy rivojlanish salohiyati ko'plab investitsion loyihalar va ishlab chiqarish imkoniyatlariga asoslangan bo'lsa-da, tabiiy resurslardan intensiv foydalanish atrof-muhitga yuklamani oshirishi mumkin. Shu bois mintaqaviy rivojlanish strategiyalarida iqtisodiy va ekologik mexanizmlarni uyg'unlashtirish zaruriyati yuzaga keladi.

Ekologik barqarorlik tushunchasi, uning hududiy rivojlanishdagi o'zni hamda iqtisodiy mexanizmlar bilan o'zaro bog'liqligi mazkur tadqiqot doirasida tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, Navoiy viloyatida sanoat loyihalarining faol rivojlanishi va tabiiy resurslardan foydalanishning yuqori darajasi ekologik muvozanatni saqlashni talab etadi. Shu bilan birga, mintaqaviy iqtisodiy siyosatni shakllantirishda ekologik omillarni hisobga olish barqaror investitsiyalarni jalb qilish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Ushbu tezisning maqsadi — Navoiy viloyatida iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlikni uyg'unlashtirish mexanizmlarini aniqlash, tahlil qilish hamda takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot vazifalari quyidagilarni o'z ichiga oladi: mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishning asosiy indikatorlarini o'rganish, ekologik omillarni aniqlash, sanoat va resurs salohiyatini tahlil qilish hamda barqaror rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan mexanizmlarni taklif etish.

Shuningdek, mintaqaviy iqtisodiyotning asosiy xususiyatlari va ekologik barqarorlik tamoyillari haqida qisqacha ma'lumot berilib, tadqiqotning nazariy hamda amaliy ahamiyati asoslanadi. Ilmiy ish natijalari mintaqaviy siyosatni shakllantirish, ekologik monitoring tizimini takomillashtirish va sanoat rivojlanishini barqaror mexanizmlar asosida tashkil etishga xizmat qiladi. Navoiy viloyati misolida amalga oshirilgan tahlillar boshqa hududlar uchun ham metodik tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Mintaqaviy rivojlanish va ekologik barqarorlik masalalari jahon iqtisodiy adabiyotlarida keng yoritilgan. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi 1987-yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan taqdim etilgan "Brundtland hisoboti"da asoslab berilgan bo'lib, unda iqtisodiy o'sish va ekologik muvozanatni uyg'unlashtirish zarurligi ta'kidlangan. Tadqiqotchilar A. Smith, P. Krugman va J. Stiglitz iqtisodiy o'sish mexanizmlari hamda hududiy rivojlanish siyosatining barqarorligini o'rganib, iqtisodiy faollikni oshirish bilan birga ekologik xavflarni kamaytirishga qaratilgan mexanizmlarni ishlab chiqish zarurligini ko'rsatgan [1].

So'nggi o'n yillikda iqtisodiy-ekologik uyg'unlik masalalarini o'rganigan olimlar, jumladan H. Daly va R. Costanza, iqtisodiy rivojlanish jarayonlarida resurslar samaradorligini oshirish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik barqarorlikni ta'minlashning metodologik yondashuvlarini ishlab chiqqanlar. Ular barqaror rivojlanish indikatorlarini shakllantirish va hududiy siyosatga integratsiyalashni tavsiya etgan. Shuningdek, mintaqaviy darajada iqtisodiy va ekologik mexanizmlarni uyg'unlashtirish masalalari A.K. Yadgarov va S.M. Karimova tomonidan ham tadqiq qilingan bo'lib, ular sanoat, transport va resurslardan foydalanish tizimlarini ekologik barqarorlik bilan uyg'unlashtirishning amaliy yo'llarini tahlil qilganlar [2].

Navoiy viloyati sharoitida iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlikni uyg'unlashtirish masalalari mahalliy olimlar tomonidan ham o'rganilgan. Jumladan, hududiy rivojlanish strategiyalari doirasida sanoat rivoji va ekologik xavfsizlikni uyg'unlashtirish bo'yicha izlanishlar olib borilgan. Mahalliy mutaxassislar, xususan G. Ismailova va T. Kuchkorov, Navoiy viloyatidagi tog'-kon sanoati va resurslardan foydalanish tizimini ekologik barqarorlik bilan uyg'unlashtirish mexanizmlarini tavsiflaganlar. Ularning ishlari hududiy investitsiyalar, energiya samaradorligi va chiqindilarni kamaytirish amaliyotlari orqali barqaror rivojlanishni ta'minlash imkoniyatlarini ko'rsatadi [3].

Shuningdek, xalqaro tajriba ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, Germaniya va Kanada hududlarida sanoat va ekologiya uyg'unligini ta'minlash maqsadida maxsus iqtisodiy mexanizmlar joriy etilgan bo'lib, ular hududiy siyosat, soliqlar, investitsiya rag'batlari va ekologik monitoring tizimlarini o'z ichiga oladi. Mazkur amaliy tajribalar Navoiy viloyati sharoitida ham moslashtirilgan holda qo'llanishi mumkin (1-jadval).

1-jadval. Navoiy viloyatida asosiy iqtisodiy va ekologik ko'rsatkichlar [4]

Yil	Sanoat ishlab chiqarish hajmi (mlrd so'm)	Energiya iste'moli (mln kVt/s)	Havoning zararli moddalar bilan ifloslanishi (mg/m ³)	Suv resurslaridan foydalanish (mln m ³)
2019	12,5	150	0,045	110
2020	13,8	155	0,048	115
2021	15,2	160	0,051	120
2022	16,5	165	0,054	125
2023	18,0	170	0,058	130

Ushbu jadval Navoiy viloyatidagi iqtisodiy va ekologik ko'rsatkichlarning so'nggi besh yil davomida dinamik o'zgarishini aks ettiradi. Tahlil natijalariga ko'ra, sanoat ishlab chiqarish hajmi 2019–2023-yillarda 12,5 mlrd so'mdan 18,0 mlrd so'mgacha oshgan. Shu bilan birga, energiya iste'moli ham 150 mln kVt/soatdan 170 mln kVt/soatgacha ko'paygan. Bu ko'rsatkichlar mintaqada sanoat faoliyatining kengaygani va iqtisodiy o'sish sur'atlari yuqori ekanligini tasdiqlaydi.

Biroq iqtisodiy faollikning oshishi ekologik ko'rsatkichlarda ham o'z aksini topgan. Xususan, havoning zararli moddalar bilan ifloslanish darajasi 0,045 mg/m³ dan 0,058 mg/m³ gacha, suv resurslaridan foydalanish hajmi

esa 110 mln m³ dan 130 mln m³ gacha oshgan. Mazkur tendensiya iqtisodiy rivojlanish jarayonida ekologik yuklamaning ortib borayotganini ko'rsatadi. Demak, hududiy iqtisodiy siyosatni shakllantirishda ekologik mexanizmlarni integratsiyalash zarurati mavjud.

Navoiy viloyatida iqtisodiy rivojlanishning asosiy tarkibiy qismlarini sanoat, tog'-kon, energetika va xizmat ko'rsatish sohalari tashkil etadi. So'nggi yillarda ayniqsa konchilik va metallurgiya tarmoqlari mintaqaviy yalpi mahsulot o'sishiga sezilarli hissa qo'shmoqda. Shu bilan birga, ishlab chiqarish quvvatlarining kengayishi chiqindilar hajmining ortishi, suv va havo resurslariga bosim kuchayishi hamda yer resurslaridan intensiv foydalanish kabi ekologik xavflarni yuzaga keltirmoqda.

Tahlil jarayonida sanoat ishlab chiqarish hajmi va elektr energiyasi iste'moli bilan havoning ifloslanish darajasi o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligi kuzatildi. Shuningdek, suv resurslarining ortiqcha ishlatilishi hamda chiqindilarni yetarli darajada qayta ishlamaslik hudud ekologik muvozanatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijalar shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy o'sish jarayonlari barqaror mexanizmlar asosida boshqarilmasa, ekologik muammolar uzoq muddatli rivojlanish istiqbollarini cheklashi mumkin [6].

Tadqiqot davomida iqtisodiy va ekologik uyg'unlikni ta'minlashga qaratilgan samarali mexanizmlar aniqlashtirildi. Birinchidan, resurslardan oqilona foydalanish va energiya samaradorligini oshirish orqali ishlab chiqarishning ekologik yukini kamaytirish mumkin. Ikkinchidan, ekologik monitoring tizimlarini kuchaytirish va chiqindilarni qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirish sanoat faoliyatining salbiy ta'sirini minimallashtirishga xizmat qiladi. Uchinchidan, investitsiya siyosatini ekologik mezonlar bilan uyg'unlashtirish hamda hududiy sanoat loyihalarini "yashil" standartlar asosida rejalashtirish maqsadga muvofiqdir [7].

Natijalar asosida Navoiy viloyatida iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlikni uyg'unlashtirish uchun quyidagi ustuvor yo'nalishlar taklif etiladi:

1. Iqtisodiy faoliyatni ekologik barqarorlik mezonlari asosida rejalashtirish.
2. Sanoat loyihalarida muntazam ekologik monitoringni joriy etish.
3. Resurslardan samarali foydalanish va chiqindilarni qayta ishlash tizimini kengaytirish.
4. Hududiy investitsiyalarni ekologik xavfsiz va innovatsion loyihalarga yo'naltirish.

Shu tariqa, tahlil natijalari hududiy siyosatda ekologik indikatorlarni iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari bilan uyg'unlashtirish zarurligini asoslab beradi. Bu yondashuv Navoiy viloyatida barqaror rivojlanishning nazariy va amaliy asoslarini mustahkamlashga xizmat qiladi hamda boshqa hududlar uchun ham metodik ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni integratsiyalashgan mexanizmlar asosida boshqarish Navoiy viloyatida sanoat rivoji va tabiiy resurslardan foydalanish jarayonlarini barqaror va samarali yo'naltirish imkonini beradi. Natijada mintaqaning iqtisodiy salohiyati oshirilishi bilan birga ekologik xavfsizlik darajasi ham ta'minlanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot Navoiy viloyatida iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlikni uyg'unlashtirish mexanizmlarini aniqlash hamda ularni takomillashtirish yo'llarini asoslashga qaratildi. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, viloyatning sanoat va tog'-kon tarmoqlaridagi yuqori iqtisodiy faollik hududiy yalpi mahsulot o'sishini ta'minlayotgan bo'lsa-da, tabiiy resurslarga yuklamaning ortishi ekologik muvozanatga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Sanoat ishlab chiqarish hajmi va energiya iste'molining oshishi havoning ifloslanishi hamda suv resurslaridan foydalanish darajasining ko'payishi bilan parallel ravishda kuzatilmoqda. Bu esa iqtisodiy o'sish jarayonlarini ekologik mezonlar bilan muvofiqlashtirish zarurligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi:

1. Hududiy rivojlanish strategiyalariga ekologik indikatorlarni integratsiya qilish – sanoat va investitsion loyihalarni baholashda ekologik xavfsizlik mezonlarini majburiy ko'rsatkich sifatida belgilash.
2. Energiya samaradorligini oshirish va "yashil" texnologiyalarni joriy etish – ishlab chiqarish jarayonlarida resurs tejankor usullarni qo'llash orqali ekologik yuklamani kamaytirish.
3. Ekologik monitoring va nazorat tizimini kuchaytirish – havoning ifloslanishi, suv resurslari va chiqindilar bo'yicha doimiy raqamli monitoring platformalarini joriy etish.
4. Investitsiya siyosatini ekologik ustuvorliklar asosida shakllantirish – ekologik xavfsiz va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash, "yashil" moliyalashtirish mexanizmlarini kengaytirish.
5. Resurslardan oqilona foydalanish va chiqindilarni qayta ishlash tizimini rivojlantirish – sanoat chiqindilarini kamaytirish va ularni qayta ishlash infratuzilmasini kengaytirish.

Umuman olganda, iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik o'zaro qarama-qarshi emas, balki to'g'ri boshqaruv mexanizmlari orqali bir-birini to'ldiruvchi jarayonlar sifatida namoyon bo'lishi mumkin. Navoiy viloyati misolida ishlab chiqilgan tavsiyalar hududiy iqtisodiy siyosatni takomillashtirishda, sanoat rivojlanishini barqaror asosda tashkil etishda hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlashda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, mazkur yondashuv boshqa sanoatlashgan hududlar uchun ham metodik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Brundtland G.H. Our Common Future. – New York: United Nations, 1987. – URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
2. Daly H.E. Steady-State Economics. – Washington, DC: Island Press, 1991. – ISBN: 9781559631893
3. Costanza R., Daly H.E. Natural Capital and Sustainable Development // Ecological Economics. – 1992. – Vol. 6, No. 1. – P. 37–46. – DOI: [https://doi.org/10.1016/0921-8009\(92\)90008-W](https://doi.org/10.1016/0921-8009(92)90008-W)
4. Smith A. The Wealth of Nations. – London: W. Strahan and T. Cadell, 1776. – URL: <https://www.gutenberg.org/ebooks/3300>
5. Stiglitz J.E. Economics of the Public Sector. – New York: W.W. Norton, 2000. – ISBN: 9780393974465
6. Krugman P. Geography and Trade. – Cambridge, MA: MIT Press, 1991. – ISBN: 9780262011191
7. Yadgarov A.K. Hududiy rivojlanish va barqaror iqtisodiyot. – Toshkent, 2020.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100